

УРАХУВАННЯ ФАКТОРІВ КРЕДИТНОГО, ПРОЦЕНТНОГО ТА ВАЛЮТНОГО РИЗИКІВ ПІД ЧАС ВИЗНАЧЕННЯ ВЕЛИЧИНИ РИЗИКУ ЛІКВІДНОСТІ

Марченко Тетяна Володимирівна
Науковий керівник: Криклій Олена Анатоліївна,
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри банківської справи
ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»

Проблема підтримки ліквідності банків завжди стояла досить гостро і сьогодні вона відноситься до найактуальніших питань управління, аналізу та контролю.

Розглянувши основні підходи до визначення даного поняття, ми пропонуємо розглядати ліквідність банку як його спроможність своєчасно та в повному обсязі розраховуватися за своїми зобов'язаннями перед контрагентами, а також вчасно залучати і розміщувати за адекватною ціною необхідні для здійснення банківської діяльності фінансові ресурси відповідно до стратегії розвитку банку.

Проблема підтримки ліквідності банків завжди стояла досить гостро і сьогодні вона відноситься до найактуальніших питань управління діяльністю банку. У зв'язку з цим, на нашу думку, детального розгляду потребує механізм управління нею і місце аналізу в ньому зокрема.

Даним питанням займалося широке коло науковців, зокрема М.В. Марущак, Ю.С. Серпенінова, В.С. Стельмах, І. В. Сало, О.А. Криклій, М. А. Поморина. Але, на наш погляд, на даний момент роль аналізу у механізмі ліквідності банку є не достатньо дослідженою.

Управління ліквідністю банку є однією з підсистем менеджменту в банку і об'єднує в собі низку взаємопов'язаних функцій (планування, аналіз,

регулювання та контроль). Їх взаємозв'язок створює механізм, за допомогою якого банк забезпечує необхідний рівень ліквідності (рис. 1).

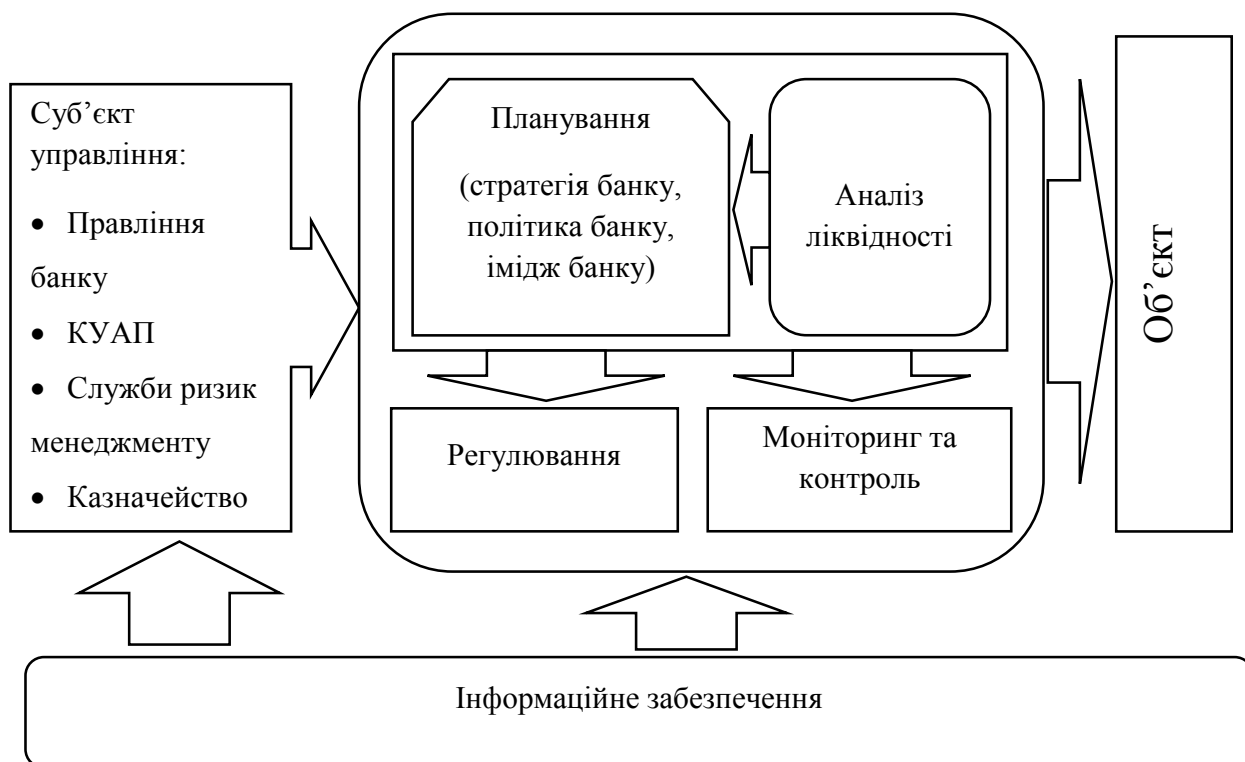

Рисунок 1 – Механізм управління ліквідністю банку

Планування являє собою процес прийняття рішень, орієнтований у майбутнє, і є невід'ємною частиною управління ліквідністю банку, предметом якого є управління процесами створення, розподілу та використання резервів ліквідності банку, що реалізується у розробці відповідних планів, встановленні норм, лімітів й нормативів. Оскільки планування обов'язково включає в себе визначення необхідного, запланованого рівня ліквідності, це вимагає формування необхідного аналітичного забезпечення.

З функціями планування тісно пов'язані функції регулювання й контролю ліквідності, які реалізуються органами управління нею.

Регулювання ліквідності пропонуємо визначати як діяльність менеджерів з підтримки в динамічній системі банку такого її рівня, що відповідає встановленим планам, нормам, лімітам та нормативам. Його

головне завдання – усунення відхилень між запланованим та фактичним рівнем ліквідності, що вимагає визначення їх наявності, розміру та причин, які обумовили їх появу. Відповідно, невід’ємною складовою при регулюванні ліквідності є аналіз.

Контроль ліквідності банку передбачає координацію управлінських рішень, спостереження за процесом реалізації поставлених завдань, діагностування наслідків прийняття управлінських рішень, коригування поставлених завдань у разі виникнення потреби тощо.

Моніторинг передбачає збір і систематизацію інформації з метою оцінки поточного та минулого стану показників, що характеризують ліквідність банку, виявлення відхилень між фактичними і плановими показниками та подальшого прогнозування.

Контроль та моніторинг ліквідності банку спираються на аналіз, і являють таким чином залежність від такої складової управління ліквідністю.

У ході формування ефективної системи управління ліквідністю банку важливого значення набувають методики аналізу ліквідності. Аналіз ліквідності банку – сукупність методів щодо оцінювання реального стану виконання зобов’язань банку та можливості задоволення попиту клієнта у кредитних коштах. Метою проведення аналізу ліквідності банку є визначення такого співвідношення активів та пасивів за строками та сумами, яке забезпечить банку необхідний рівень прибутковості діяльності та ліквідності.

Отже, розглянувши функції управління ліквідністю банку, необхідно відмітити, що місце аналізу досить вагоме, оскільки за його результатами можливо виявити потенційні та реальні тенденції, які свідчать про погіршення ліквідності банку, провести аналіз факторів, які призвели до виникнення негативних тенденцій, сформулювати систему заходів з метою коригування такої ситуації.

Ліквідність банку як об’єкт управління є складною, оскільки формується під впливом значної кількості факторів, як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Зважаючи на зазначене, нами здійснено

узагальнення наукових розробок та розроблено структуру факторів впливу на ліквідність банку на основі визначення основних видів ризиків, з якими стикається банк та які мають вплив на стан не лише всього банку, але і його ліквідності, як це представлено на рисунку 2.

У межах даного дослідження вважаємо за доцільне розробити методичний підхід, що дозволяє урахувати вплив внутрішніх фінансових факторів на ризик ліквідності банку.

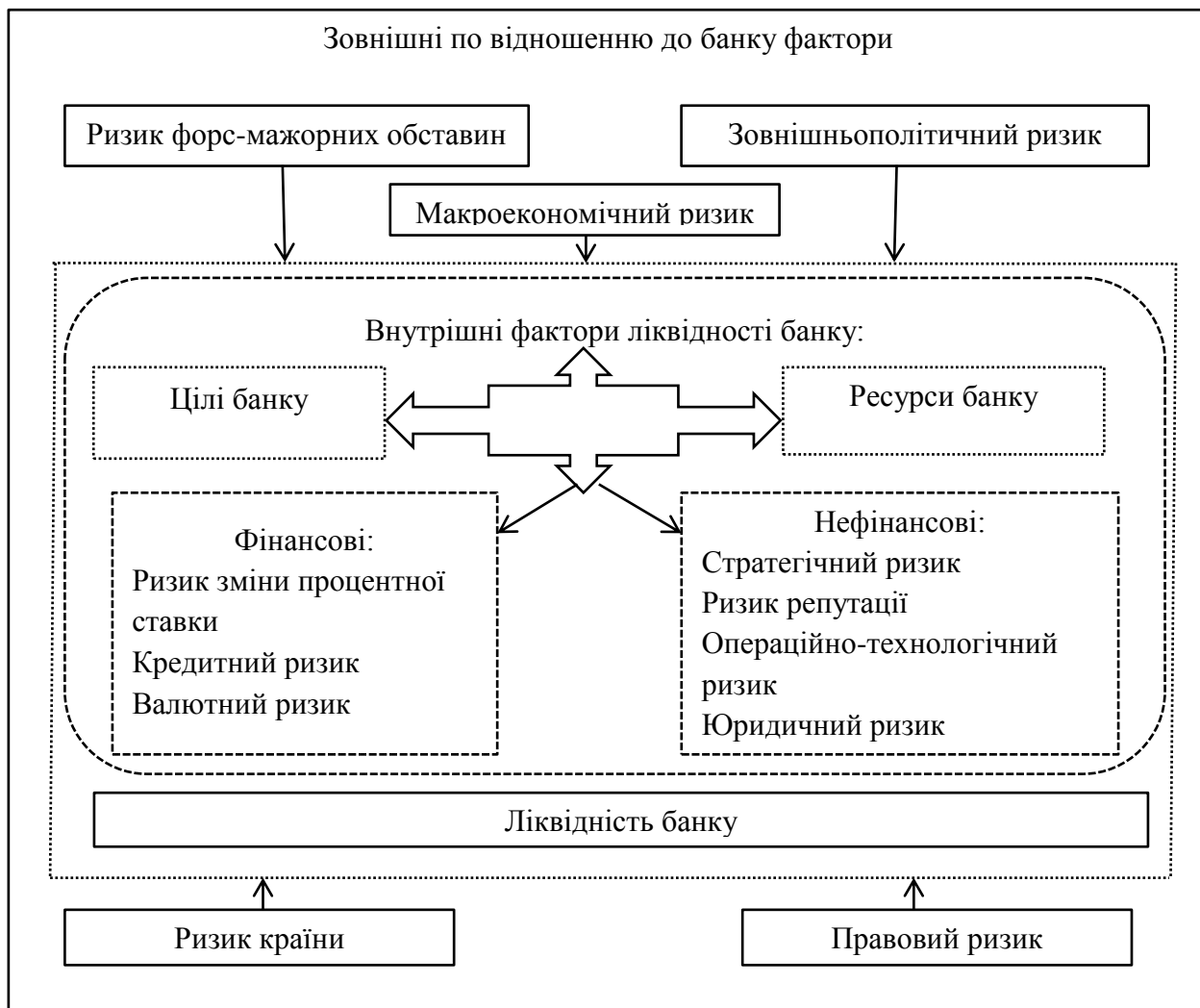

Рисунок 2 – Структуризація факторів впливу на ліквідність банку

Дослідженню впливу кредитного, процентного та валютного ризиків на ризик ліквідності банку присвятив свої праці І. Фаррахов [1, 2, 3]. Ним визначено, що залежність вартості фінансових інструментів від факторів кредитного, валютного та процентного ризиків також суттєво впливає на

розмір ризику ліквідності. Зростання обсягів проблемної заборгованості, зниження ринкової вартості цінних паперів, несприятливі зміни ринкових процентних ставок та курсів валют може призводити до появи суттєвих збитків і, як наслідок, до – розривів за строками та збільшення величини ризику ліквідності банку [3].

Величину зміни ризику ліквідності залежно від зміни факторів, які на нього впливають, може бути визначена за допомогою формули (1):

$$R_{t+1}^j = a_j * \sum_{k=1}^{C_j} r_{t+1}^{k,j} + a_j * (1 - PEL_j + \sum_{k=1}^{C_j} r_{t+1}^{k,j}) * [(1 + \sum_{k=1}^{P_j} r_{t+1}^{k,j}) * (1 + \sum_{k=1}^{V_j} r_{t+1}^{k,j}) - 1] \quad (1)$$

де R_{t+1}^j – прогнозна зміна величини ризику ліквідності відносно базового значення в момент часу t ;

a_j – вартість j -го фінансового інструменту;

PEL_j – очікуваний кредитний збиток j -го фінансового інструменту;

$r_{t+1}^{k,j}$ – прогнозне значення «дохідності» зміни k -го фактора ризику, який впливає на j -й фінансовий інструмент;

C_j – загальна кількість факторів кредитного ризику, які впливають на j -й фінансовий інструмент;

P_j – загальна кількість факторів процентного ризику, які впливають на j -й фінансовий інструмент;

V_j – загальна кількість факторів валютного ризику, які впливають на j фінансовий інструмент.

Дане рівняння дозволяє враховувати фактори кредитного, валютного та процентного ризиків для оцінки ризику ліквідності, що, в свою чергу, дозволяє використовувати методи сценарного аналізу (стрес-тестування) для оцінки потенційного впливу на ризик ліквідності низки різних змін факторів ризику, які відповідають ймовірним подіям, котрі не піддаються прогнозуванню [1].

На нашу думку, дану модель можна спростити шляхом використання кореляційно-регресійного аналізу факторів впливу на ліквідність банку. При врахуванні факторних ознак загальна регресійна функція матиме вигляд:

$$Y(i) = b_0 + b_1 \cdot X_1(i) + b_2 \cdot X_2(i) + b_3 \cdot X_3(i) + c(i) \quad (2)$$

де i – зображає всі можливі спостереження ($0 < i \leq n$);

b_0, b_1, b_2, b_3 – невідомі коефіцієнти регресійного рівняння;

$c(i)$ – незалежні, нормально розподілені випадкові величини з нульовим математичним очікуванням та дисперсією σ^2 (помилки спостережень);

Y – результативна ознака ризику ліквідності банку (грн.);

X_1 – кредитний ризик (грн.);

X_2 – процентний ризик (грн.);

X_3 – валютний ризик (грн.).

У результаті проведення кореляційно-регресійного аналізу ми зможемо виявити найбільш значущі внутрішні фінансові фактори впливу на ліквідність банку, які будуть використані для визначення величини зміни ризику ліквідності і подальшого застосування стрес-тестування або методики VaR на основі застосування моделі І.Фаррахова.

Отже, з метою оптимізації процесу оцінки ризику ліквідності банку ми пропонуємо спростувати модель І.Фаррахова шляхом попереднього проведення кореляційно-регресійного аналізу факторів впливу на ліквідність банку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фаррахов, И. Т. Единая технология стресс-тестирования и VaR-анализа финансовых портфелей с учётом риска ликвидности [Электронный ресурс] / Режим доступа : <http://inec.ru/it/reporting-institutions/brief-description-risk/publication/banks-4-2009.php>. –Заголовок с экрана.

2. Фаррахов, И. Т. Риск ликвидности. Количественная оценка [Электронный ресурс] / Режим доступа : <http://inec.ru/it/reporting-institutions/brief-description-risk/publication/analitic-6-2006.php>. –Заголовок с экрана.

3. Фаррахов, И. Т. Методология стресс-тестирования и VaR-анализа финансовых портфелей с учётом риска ликвидности [Электронный ресурс] / Режим доступа : <http://inec.ru/it/reporting-institutions/brief-description-risk/publication/banks-4-2009.php>. –Заголовок с экрана.